

24.1.2008

Dnro 2650/4/07

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Esittelijäneuvos Jorma Kuopus

HAKIJOIDEN YHDENVERTAINEN KOHTELU OPISKELIJAVALINNASSA

1 KANTELU

Kantelija arvosteli kirjeessään 30.8.2007 eduskunnan oikeusasiamiehelle Turun yliopistoa siitä, että hänen poikansa oli oman inhimillisen erehdyksensä johdosta menettänyt opiskelupaikkansa yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa. Kantelijan mukaan nuori ihminen oli ymmärtänyt väärin ilmoittautumistavan yliopistoon, koska hän ei ollut 3.8.2007 mennessä ilmoittanut ottavansa saamaansa opiskelupaikkaa vastaan. Kantelijan poika oli suorittanut viikkoa ennen edellä mainittua määräaikaa 26.7.2007 ylioppilaskunnan jäsenmaksun, ja pojalle oli 27.7.2007 myönnetty opintukea. Silti yliopiston kädet olivat kantelijan mukaan sidotut eikä muutosta sisäänpääsyyn voitu tehdä.

Kantelija pyysi oikeusasiamieheltä oikaisua asiaan ja tietoa siitä, mitä tälle hänen kohtuuttomaksi kokemalleen asialle vielä tehdä.

Hän kertoi lisäkirjeessään 7.9.2007 ja 23.10.2007 vastineessaan, että Turun yliopiston opiskelijoita oli kohdeltu epätasa-arvoisesti. Vastaavassa tilanteessa olleet ainakin kahdeksan opiskelijaa, jotka eivät olleet ottaneet määräajassa vastaan opiskelupaikkaansa, oli matemaattis-luonnontieteellisessä hyväksytty opiskelijoiksi. Kantelija katsoi, että hänen pojalleen tulisi siten antaa opiskelupaikka.

2.1 Turun yliopiston yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan selvitys

Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta on kertonut, että kantelijan poika oli hakenut vuonna 2007 opiskelijaksi Turun yliopiston yhteiskuntatieteelliseen tiedekuntaan opiskelemaan sosiologiaa. Tiedekunta ei ollut saanut kantelijan pojalta vastaanottoilmoitusta määräpäivään (3.8.2007 klo 16.15) mennessä, joten tiedekunta katsoi opiskelupaikan menetetyksi ja oli ottanut tilalle opiskelijan varasijalta.

Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta oli noudattanut kantelijan pojan opiskelupaikkaa koskevassa asiassa yliopistoasetuksen (115/98, muut. 75/99) 13 a §:ää. Sen mukaan opiskelijaksi hyväksyty on hyväksymisilmoituksessa mainittavan määräajan kuluessa ilmoitettava yliopistolle opiskelupaikan vastaanottamisesta. Jollei opiskelijaksi hyväksytty tee ilmoitusta määräajassa, hän menettää opiskelupaikkansa. Vastaanottoilmoituksen palauttamisen pakollisuus on selkeästi ilmaistuna hyväksytyille opiskelijoille 28.6.2007 lähetetyssä hyväksymisilmoituksessa.

Vaikka matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta olikin hyväksynyt opiskelijavalinnassaan yhdeksän määräaikaan mennessä vastaanottoilmoitukset palauttamatta jättänyttä opiskelijaa, yhteiskuntatie-

teellinen tiedekunta katsoo, että tuolloin oli menetelty yliopistoasetuksen 13 a §:n vastaisesti eikä siksi toiminut samoin. Turun yliopiston johtosäännön 2 §:n mukaan tiedekunta päättää opiskelijavalinnan perusteista ja ottaa opiskelijat, mitä yhteiskuntatieteellinen tiedekunta on sinänsä pitänyt opiskelijavalinnan sujuvuuden kannalta erittäin tärkeänä.

2.2

Turun yliopiston matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan selvitys

Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta on varadekaanin ja opintopäällikön allekirjoittamassa selvityksessä 4.10.2007 kertonut muun ohella, että yhdeksän tiedekuntaan opiskelijaksi hyväksytyä henkilöä ei ollut palauttanut opiskelupaikan vastaanottoilmoitusta annettuun määräaikaan 3.8.2007 klo 16.15 mennessä, mutta he ilmoittautuivat läsnä tai poissa oleviksi yliopistoon tuohon määräaikaan mennessä. Opiskelupaikka peruuntui yliopistoasetuksen 13 a §:n mukaan kaikilta sellaisilta, jotka eivät olleet palauttaneet opiskelupaikan vastaanottoilmoitusta määräaikaan mennessä. Näin myös mainituilta yhdeksältä henkilöltä.

Kuitenkin opiskelijat olivat vedonneet ilmoittautumisohjeen kohtaan, jonka mukaan "ilmoittautuminen läsnä olevaksi opiskelijaksi merkitään automaattisesti ylioppilaskunnan jäsenmaksun maksamisen jälkeen". Sittemmin asiaa selvitettiin ja opintopäällikkö pyysi mainituilta opiskelijoilta selvitystä opiskelupaikan vastaanottamisesta ja syytä opiskelupaikan vastaanottoilmoituksen toimittamatta jättämiseen.

Opintopäällikkö esitti, ettei peruuntuneita opiskelupaikkoja palautettaisi, mutta varadekaani päätti 27.8.2007 esityksen vastaisesti. Opintopäällikkö jätti päätökseen eriävän mielipiteen.

Turun yliopiston hallintojohtosäännön 21 §:n mukaan tiedekunnan tehtävänä on päättää valintaperusteista ja hyväksyä uudet opiskelijat. Saman pykälän mukaan tiedekuntaneuvosto voi siirtää toimivaltaansa kuuluvan asian dekaanin käsiteltäväksi ja ratkaistavaksi. Matemaattis-luonnontieteellisessä tiedekunnassa tiedekuntaneuvosto oli päättänyt delegoida uusien opiskelijoiden hyväksymisen dekaanille, joka oli delegoinut peruskoulutusasiat puolestaan varadekaanille. Tiedekunnan mukaan olisi suotavaa, että yliopiston tasolla olisi yhteiset ohjeet hakijoiden yhdenvertaisesta kohtelusta eri tiedekunnissa.

2.3

Turun yliopiston rehtorin lausunto

Yliopisto on lausunnossaan muun ohella viitannut pitkään käytäntöön, jonka mukaan tiedekunnat ovat vastanneet opiskelijavalinnasta ainakin vuodesta 1974 alkaen. Opiskelijavalinnan delegoinnille yliopistoissa tiedekuntiin on myöskin ollut hyvät perustelut. Vaikka päätöksentekovalta valintaperusteista ja opiskelijavalinnasta on tiedekunnilla, ovat opiskelupaikan vastaanottamisen ja yliopistoon ilmoittautumisen menettelytavat Turun yliopistossa yhteneväiset. Opiskelijoille postitettavien ohjeiden mukaan opiskelijan tulee ottaa opiskelupaikka vastaan, jotta hän ei sitä menetä.

Tiedekunnat kiinnittävät erityistä huomiota siihen, että hakijoihin sovelletaan yhdenmukaisia valintaperusteita yliopistolain 18 §:n tarkoittamalla tavalla. Tämän lisäksi opiskelijoiden yhdenvertainen kohtelu opiskelijavalinnassa toteutuu käytännössä myös koko Turun yliopiston tasolla. Vaikeimmissa asioissa ja poikkeustilanteissa tiedekunnista otetaan yhteyttä keskushallinnon opintoasioiden lakimieheen. Näin oli tapahtunut tässäkin tapauksessa ja matemaattis-luonnontieteelliselle tiedekunnalle oli kerrottu, ettei sillä ole yliopistoasetuksen 13 a §:n yksiselitteisen sanamuodon puitteissa harkinta-

valtaa. Edelleen tiedekunnalle oli kerrottu, että tästä voidaan kuitenkin ajatella kohtuussyistä poikettavan tilanteessa, jossa hyväksytyksi tulleen hakijan paikan vastaanottamisen laiminlyönti johtuisi tiedekunnan puolella olevasta seikasta.

Turun yliopiston mukaan siellä käytössä oleva opiskelijavalintamenettely toisaalta turvaa hakijoiden yhdenvertaisen kohtelun ja toisaalta noudattaa yliopistolaissa opiskelijavalinnasta ja hallintolaissa palveluiden järjestämisestä ja asian käsittelystä annettuja määräyksiä.

3

RATKAISU

3.1

Oikeusohjeet

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Pykälän 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Perustuslain 16 §:n mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Oppivelvollisuudesta säädetään lailla. Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus on turvattu.

Perustuslain 123 §:n mukaan yliopistoilla on itsehallinto sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään. Valtion ja kuntien järjestämän muun opetuksen perusteista samoin kuin oikeudesta järjestää vastavaa opetusta yksityisissä oppilaitoksissa säädetään lailla.

Yliopistojen opiskelijavalintojen toteuttamisen perusteista on säädetty yliopistolaissa (645/1997), yliopistolain voimaansaannosta annetussa laissa (646/1997) ja yliopistoasetuksessa (115/1998). Yliopistolain 18 §:n säännöstä on muutettu lailla (715/2004) 1.8.2005 lukien. Yliopistolain 33 §:n mukaan opiskelijaksi hakenut henkilö saa hakea yliopistolta kirjallisesti oikaisua opiskelijaksi ottamista koskevaan päätökseen. Yliopistoasetuksen (muut. 75/1999) 13 a §:n mukaan opiskelijaksi hyväksytyn on hyväksymisilmoituksessa mainittavan määräajan kuluessa ilmoitettava yliopistolle opiskelupaikan vastaanottamisesta. Jollei opiskelijaksi hyväksyty tee ilmoitusta määräajassa, hän menettää opiskelupaikkansa.

3.2

Arviointi

Turun yliopistossa oli lukuvuodeksi 2007–2008 annettu uudelle opiskelijalle ilmoittautumisohje. Tämän ohjeen mukaan opiskelijalta edellytettiin, että ilmoittautuminen yliopistoon joko läsnä tai poissa olevaksi opiskelijaksi tehdään lukuvuosittain. Vain läsnä olevaksi ilmoittautuneella opiskelijalla on oikeus osallistua kuulusteluihin ja saada merkintöjä suorituksistaan. Ilmoittautumisohjeen mukaan "ilmoittautuminen läsnä olevaksi opiskelijaksi merkitään automaattisesti ylioppilaskunnan jäsenmaksun maksamisen jälkeen".

Yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan opintopäällikkö oli lähettänyt kullekin opiskelijalle 28.6.2007 il-

moituksen hyväksymisestä lukuvuonna 2007–2008 alkavaan koulutukseen. Sen lisäksi Turun yliopistossa oli tälle lukuvuodelle annettu opiskelijoiden ilmoittautumisesta yleisiä ohjeita Internetissä (<http://www.utu.fi/opiskelu/oppaat/yleisopas/ilmoittautuminen.html#opiskeluoikeus>). Niissä kerrottiin muun ohella, että opiskeluoikeuden myöntää tiedekunta. Tiedekuntakohtaiset valintaperusteet oli kerrottu vuosittain ilmestyvässä Turun yliopiston valintaoppaassa. Opiskelijan katsottiin aloittavan tutkinnon suorittamisen sinä vuonna kun hän ottaa opiskelupaikan vastaan.

Näin ollen uuden opiskelun aloittamiseen yliopistossa liittyy kolme vaihetta: uuden opiskelijan hyväksyminen, saadun opiskelupaikan vastaanottaminen sekä ilmoittautuminen joko läsnä tai poissa olevaksi opiskelijaksi yliopistoon. Menettely Turun yliopiston yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa ja opintopäällikön 28.6.2007 kantelijan pojalle opiskelupaikan vastaanottamisesta lähettämä kirje ovat sinänsä olleet yksiselitteiset. Siten opiskelupaikan säilyttämiseksi uuden opiskelijan on tullut palauttaa täytettynä opiskelupaikan vastaanottoilmoitus. Vaikka yllä kerrottu kolmivaiheinen menettely on saattanut ehkä olla uudelle opiskelijalle monimutkainen, en pidä opiskelupaikan vastaanottamista koskeneita vaatimuksia kohtuuttomina tai perustuslain 21 §:ssä tarkoitetun hyvän hallinnon vastaisina.

Edellä kerrottua tilannetta arvioidessani olen siten päätenyt siihen, että yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa uusille opiskelijoille lukuvuodella 2007–2008 annetut ilmoittautumisohteet olivat sinänsä olleet yksiselitteiset. Koska kantelijan poika ei näitä selviä ohjeita ja yliopistoasetuksen 13 a §:n mukaista menettelyä ollut noudattanut, on hän menettänyt opiskeluoikeutensa. Yliopisto oli 20.8.2007 vastannut kantelijan pojalle, ettei se voi poiketa vastaanottoilmoituksen puuttumisen perusteella Opetushallituksen määräämästä valtakunnallisesta käytännöstä.

Sen sijaan kantelun tutkinnassa on tullut Turun yliopiston matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan osalta esille se, että siellä oli tiedekunnan varadekaanin 27.8.2007 tekemän päätöksen perusteella hyväksytty opintojaan lukuvuonna 2007–2008 aloittamaan yhdeksän henkilöä, jotka olivat 3.8.2007 kello 16.15 mennessä ilmoittautuneet yliopistoon joko läsnä- tai poissaoleviksi, mutta jotka eivät olleet palauttaneet opiskelupaikan vastaanottoilmoitusta edellä mainittuun määräaikaan mennessä. Perusteluna oli uuden opiskelijan ilmoittautumisohteen monitulkintaisuus. Varadekaani oli hallintolain 19 §:ään viitaten tulkinnut yliopistoon läsnä- tai poissaolevaksi ilmoittautumisen tahdonilmaukseksi siitä, että opiskelijaksi hyväksytty ottaa paikan vastaan.

Käsitykseni mukaan edellä kerrottu varadekaanin menettely rikkoi opiskelijoiden yhdenvertaisen kohtelun vaatimusta ja yliopistoasetuksen 13 a §:n vaatimusta vastaan. Koska mainituille yhdeksälle opiskelijalle on myönnetty heidän laiminlyönnistään huolimatta opiskeluoikeus, ei sitä voida kansalaisille kuuluvan luottamuksensuojankaan huomioon ottaen kuitenkaan heiltä ottaa pois.

3.3

Lopputulokset ja toimenpiteet

Edellä mainituilla perusteilla pidän Turun yliopiston matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan varadekaanin 27.8.2007 tekemää päätöstä sikäli lainvastaisena, että tämä tiedekunta ei ole voinut päättää yhdeksän opinto-oikeutensa menettäneen henkilön opinto-oikeudesta vastoin yliopistoasetuksen voimassa olevaa 13 a §:n säännöstä. Varadekaanin tekemä päätös on lisäksi rikkonut Turun yliopistoon lukuvuodelle 2007–2008 hyväksytyjen uusien opiskelijoiden yhdenvertaisuutta. Saatan käsitykseni varadekaanin tietoon lähettämällä Turun yliopistolle jäljennöksen päätöksestäni.

Lähetän päätökseni tiedoksi myös opetusministeriölle, joka parhaillaan valmistelee yliopistolain uu-

distamista.

Muihin toimenpiteisiin ei kanteluasia anna aiheutta puoleltani. Valitettavasti en voi auttaa kantelijaa ja hänen poikaansa tässä asiassa.
